

U 54/2022 vp

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan unionin sekä Angolan tasavallan välisen investointien helpottamista koskevan sopimuksen neuvottelemisen

Perustuslain 96 §:n 2 momentin perusteella lähetetään eduskunnalle muistio Euroopan unionin sekä Angolan tasavallan välisen investointien helpottamista koskevan sopimuksen neuvottelemisesta.

Helsingissä 8.7.2022

Kehitysyhteistyö- ja ulkomaankauppaministeri Ville Skinnari

Yksikönpäällikkö Pekka Hirvonen

EUROOPAN UNIONIN SEKÄ ANGOLAN TASA-VALLAN VÄLISEN INVESTOINTIEN HELPOTTAMISTA KOSKEVAN SOPIMUKSEN NEUVOTTELEMINEN

1 Tausta ja sopimuksen tavoita

Euroopan komission johtava varapuheenjohtaja Valdis Dombrovskis ja Angolan kauppaja- ja teollisuusministeri Victor Fernandes sopivat yhteisessä lausumassaan syyskuun 8 päivänä 2020 aloittavansa arvioinnin neuvotteluista EU:n ja Angolan välisestä investointien helpottamista koskevasta sopimuksesta. Investointisopimuksen olisi tarkoitus täydentää Angolan liittymistä EU:n ja eteläisen Afrikan kehitysyhteisön (SADC) talouskumppanuussopimusvaltioiden ryhmän väliseen talouskumppanuussopimukseen, jonka osapuoli Angola ei vielä ole ja johon ei myöskään sisälly investointien helpottamista koskevia määräyksiä. Investointisopimusta koskeva arviointi käynnistettiin loppuvuodesta 2020. Arvioinnin tuloksia käsiteltiin neuvoston AKT-työryhmässä tammikuusta 2021 lähtien. Komissio suositteli arvioinnin pohjalta neuvottelujen aloittamista Angolan kanssa.

Angolan hallitus toivoo lisää investointeja EU-maista. Tämän tavoitteen edistämiseksi mm. järjestettiin Brysselissä keväällä 2022 ensimmäinen korkean tason Angola-EU Business Forum, johon Angola lähetti paikalle viisi ministeriä. Investointien määrä on kasvussa. Monien maiden investoinnit ovat kuitenkin ainakin toistaiseksi jääneet murto-osaan luvatuista. Taustalla ovat liiketoimintaympäristöön liittyvät haasteet. Investointeja helpottava sopimus tuo EU:lle myös näkyvyyttä.

Jotta Angolan kanssa käytävät neuvottelut olisivat johdonmukaiset ja yhtenäiset muiden Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren (AKT) valtioiden kanssa investointien helpottamista koskevista sopimuksista käytävien neuvottelujen kanssa, komissio katsoi, että niiden pohjana olisi käytettävä EU:n talouskumppanuussopimuksia (Economic Partnership Agreement, EPA) koskevissa neuvotteluohjeissa olevia investointien helpottamista koskevia säännöksiä. Em. neuvotteluohjeita oli muutettu neuvoston päätöksellä joulukuun 19 päivänä 2019. Näistä päivitetystä neuvotteluohjeista on annettu eduskunnalle selvitys joulukuun 4 päivänä 2019 (E 59/2019 vp).

Neuvoston oikeuspalvelu (NOP) katsoi tammikuussa 2021 komission oikeuspalvelun näkemyksestä poiketen, että vuoden 2019 neuvotteluohjeet eivät riitä komissiolle neuvottelujen käynnistämiseksi Angolan kanssa, vaan neuvotteluiden aloittaminen edellyttää erillistä lupaa neuvostolta. NOP perusti näkemyksensä siihen, että Angola ei ole vielä SADC-talouskumppanuussopimuksen osapuoli, ja katsoi, että vuonna 2019 päivitetty neuvotteluohjeet koskisivat EPA-talouskumppanuusmaita, joihin Angola ei toistaiseksi kuulu.

AKT-työryhmän kokouksessa huhtikuun 20 päivänä 2021 komissio esitti neuvostolle suositusta neuvoston päätökseksi (ST 7292/2021), joka oli laadittu tammikuusta lähtien työryhmässä käytyjen keskustelujen pohjalta. NOP suositti komissiolle perusteellisen oikeudellisen perustan esittämistä ehdotuksen alkuosissa. Jäsenmaiden toiveesta toukokuun alussa päätösehdotuksen liitteeksi lisättiin tarkat neuvotteluohjeet, jotka työryhmän hyväksynnällä tehtiin julkisiksi. AKT-työryhmä hyväksyi toukokuun 6 päivänä 2021 ja Pysyvien edustajien komitea (COREPER II) toukokuun 19 päivänä 2021 ehdotuksen neuvoston päätökseksi luvan antamisesta aloittaa neuvottelut EU:n ja Angolan välisestä investointien helpottamista koskevasta sopimuksesta.

Euroopan unionin neuvosto valtuutti toukokuun 26 päivänä 2021 komission aloittamaan neuvottelut investointien helpottamista koskevasta sopimuksesta Angolan tasavallan kanssa.

Sopimusneuvottelut Angolan tasavallan kanssa investointien helpottamista koskevasta sopimuksesta käynnistyivät kesäkuun 22 päivänä 2021, jolloin järjestettiin ensimmäinen neuvottelukierros. Sopimuksen tavoitteena on parantaa investointiympäristöä suorien ulkomaisten investointien kehittämiseksi ja helpottamiseksi.

2 Sopimuksen pääasiallinen sisältö

Jäsenmaiden käsittelyyn suhteita Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren (AKT) maihin hoitavaan neuvoston työryhmään on jaettu sopimusluonnoksen kaikkien kahdeksan luvun tekstiluonnokset. EU-osapuoli on käynyt Angolan kanssa kaksi neuvottelukierrosta, joista viimeisin joulukuun 13 päivänä 2021. Euroopan komission tavoitteena on saada sopimus neuvoteltua kesän 2022 loppuun mennessä.

Euroopan unionin ja Angolan tasavallan välisen investointien helpottamista koskevan sopimuksen johdannon tekstiä ei ole vielä jaettu.

Sopimusluonnoksen I luku kattaa yleiset määräykset: sopimuksen tavoitteet, kattavuuden ja määritelmät. Luvussa määritellään myös osapuolten välinen suosituimmuuskohtelu sekä korruption ja muiden laittomien toimien vastaiset toimenpiteet.

Luvussa II määritellään ennustettavuus- ja läpinäkyvyysvaatimukset, joihin kuuluvat sopimuksen toimialaan liittyvien asioiden julkistamisvaatimukset, investointikehyksen ja -kannustinten läpinäkyvyys. Lopussa määritellään myös luottamuksellisen tiedon jakaminen.

Luvussa III määritellään käytännöt, aikataulut ja maksut toimilupamenettelyille.

Luvussa IV määritellään investointien helpottamiseen liittyvien sidosryhmien osallistuminen ja konsultointi, ongelmienratkaisumekanismit, investointien vaikuttavuusarvioinnit sekä riitojenratkaisu.

Luku V koskee investointeja ja kestävästä kehityksestä. Luvussa vahvistetaan kestävä kehitys kattavan taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen sekä ympäristön suojelun. Osapuolet sitoutuvat Yhdistyneiden kansakuntien (YK) kestävä kehitys tavoitteiden toimeenpanoon. Osapuolet eivät heikennä ympäristö- tai työlaainsäädäntöään kannustaakseen investointeja. Osapuolet eivät kuitenkaan käytä ympäristö- tai työlaainsäädäntöä perusteettomaan tai peiteltyyn kansainvälisten investointien rajoittamiseen. Luvussa vahvistetaan osapuolten sitoutuminen Kansainvälisen työjärjestön (ILO) ja YK:n sopimuksen kannalta olennaisiin sopimuksiin. Osapuolet vahvistavat myös sitoutumisensa yritysvastuun ja sukupuolten tasa-arvon edistämiseen liittyviin investointeihin.

Luku VI käsittelee riitojenratkaisua ja -välttämistä.

Luku VII käsittelee yhteistyötä ja institutionaalisia järjestelyjä. Sopimuksella osapuolet perustavat investointien helpottamista hoitavan komitean, jossa molemmat osapuolet ovat edustettuina. Komitean tehtävänä on edistää investointisuhteita, valvoa sopimuksen toimeenpanoa ja selvittää ja estää sopimuksen soveltamisessa ilmeneviä ongelmia.

Luku VIII kattaa loppumääräykset. Sopimus tulee voimaan sitä päivää seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun sopimuspuolet ovat ilmoittaneet toisilleen hyväksymismenettelyidensä saamisesta päätökseen. Sopimus tehdään määräämättömäksi ajaksi. Osapuolet voivat kirjallisesti ilmoittaa toiselle osapuolelle tavoitteestaan päättää sopimuksen voimassaolo.

Neuvoston AKT-työryhmässä on käsitelty kaikki yllä esitellyt sopimusluvut. Angolan neuvotteluosapuolelle on toimitettu kaikki luvut pois lukien riitojenratkaisua koskeva luku VI, joka on vielä AKT-työryhmän käsittelyssä. Viimeisellä neuvottelukierroksella Angola suhtautui myönteisesti EU-osapuolen tekstiehdotuksiin eikä tehnyt vastaehdotuksia. Sopimusneuvotteluissa ei kuitenkaan ole varsinaisesti vielä suljettu mitään sopimuslukua mutta EU-osapuoli odottaa lopputuloksen vastaavan pitkälti pöydättyjä sopimustekstejä.

3 Sopimuksen oikeusperusta

Sopimusta neuvotellaan unionin puolesta Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 218 artiklan mukaisessa menettelyssä. Komissio on esittänyt aineelliseksi oikeusperustaksi SEUT 207(4) artiklaa. Tällöin neuvoston päätökset sopimuksen allekirjoittamisesta ja tekemisestä unionin puolesta tehdään määräenemmistöllä SEUT 218 artiklan 8 kohdan mukaisesti. Sopimuksen aineellinen oikeusperusta voidaan määritellä tarkasti vasta siinä vaiheessa, kun lopullinen sopimusteksti on valmis.

Neuvoston päätös sopimuksen allekirjoittamisesta ei edellytä Euroopan parlamentin kuulemista tai hyväksyntää. Neuvoston päätös sopimuksen tekemisestä edellyttää kuitenkin parlamentin hyväksyntää SEUT 218 artiklan 6(a) kohdan mukaan, mikäli aineellisena oikeusperustana käytetään SEUT 207(4) artiklaa. Parlamentille tiedotetaan asiasta menettelyn kaikissa vaiheissa SEUT 218 artiklan 10 kohdan mukaisesti.

Valtioneuvosto pitää komission ehdotusta aineellisesta oikeusperustasta asianmukaisena.

4 Sopimuksen vaikutukset

Avoimemman, ennustettavamman ja investointeja kannustavan liiketoimintaympäristön kehittyminen Angolassa lisää kestäväen talouskasvun edellytyksiä maassa. Tämä alentaa suoraan suomalaisten taloudellisten toimijoiden kynnystä sijoittaa Angolaan samalla, kun se epäsuorasti lisää mahdollisuuksia suomalaiselle tavara- ja palveluviennille taloudellisen aktiviteetin lisääntyessä maassa.

Afrikan kahdeksanneksi suurimpana taloutena Angolassa on kaupallistaloudellista potentiaalia myös suomalaisyrityksille. Maiden välinen kauppa on ollut toistaiseksi vähäistä, mutta EU-Angola -investointisopimus saattaisi omalta osaltaan edistää kaupallistaloudellisten suhteiden tiivistymistä. Lisäksi EU:n ja Angolan käymät keskustelut voivat suoraan tukea Angolan liiketoimintaympäristön kehittämiseen liittyviä toimia ja täten luoda myönteisiä vaikutuksia myös Suomelle.

Angolassa on erittäin rikkaat öljy-, maakaasu- ja mineraalivarannot sekä paljon metsää (lähes puolet maan pinta-alasta). Kaikki sektorit kaipaavat investointeja tuotannon kasvattamiseksi. Erityisesti kaivossektorin uudistaminen on tärkeää maan talouden monipuolistamisen kannalta. Suomi tunnetaan Angolassa verrattain hyvin: etenkin Suomen osaaminen opetuksen, metsänsektorin, puhtaan teknologian ja hallinnon käytänteiden saralla korostuu. Angolan näkökulmasta Suomen vahvuuksia ovat myös tuotteiden korkea laatu ja luotettavuus. Vientipotentiaalia onkin mm. telekommunikaatio-, meteorologia-, energia-, opetus-, metsä-, meriturvallisuus- ja terveysteknologiasektoreilla.

Angolan toimintaympäristöön liittyvät haasteet ja riskit ovat merkittäviä, joten suomalaisyritysten onnistuminen näillä vaativilla markkinoilla vaatii hyvää Angolan toimintatapojen tuntemusta. Vaikka suorat vaikutukset Suomen talouteen eivät olisi nähtävissä välittömän nopealla aikataululla, investointisopimus voi kuitenkin luoda myönteisiä vaikutuksia EU:n ja Angolan välisille kaupallisille suhteille ja yhteistyölle.

Tämä investointien helpottamista koskeva sopimus on ensimmäinen laatuaan. EU harkitsee samantapaisia sopimuksia muiden Afrikan valtioiden kanssa.

Vaikka Angolan luottoluokitus on noussut ja taloudellinen tilanne parantunut, yritysten ongelmana on ollut erityisesti kohtuuhintaisen rahoituksen puute. Vientiluottorahoitus ei Angolan olosuhteissa ole käytännössä ollut kilpailukykyinen vaihtoehto. Mikäli investointeja helpottavalla sopimuksella pystyttäisiin vaikuttamaan rahoituksen hintaan, suomalaiset ja muut EU-toimijat saattaisivat menestyä Angolassa nykyistä paremmin. Angolan julkisella hallinnolla on kiinnostusta erityisesti Suomen digitaliratkaisuihin liittyvään osaamiseen.

Sopimuksella ei ole suoria vaikutuksia valtion talousarvioon.

5 Sopimuksen suhde Suomen lainsäädäntöön, perustuslakiin sekä perus- ja ihmisoikeuksiin

Sopimus tulee tämänhetkisen arvion mukaan sisältämään ainoastaan EU:n yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvia määräyksiä. Lopullinen arvio toimivallan jakautumisesta voidaan tehdä vasta, kun neuvottelut on saatettu päätökseen ja sopimusteksti on kokonaisuudessaan valmis.

6 Ahvenanmaan toimivalta

Sopimus tulisi tämänhetkisen arvion mukaan sisältämään ainoastaan EU:n yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvia määräyksiä. Suhdetta Suomen lainsäädäntöön samoin kuin Ahvenanmaan toimivaltaa on kuitenkin arvioitava tarkemmin konkreettisen sopimustekstin valossa.

7 Sopimuksen käsittely Euroopan unionin toimielimissä ja muiden jäsenvaltioiden kannat

EU:n kannanottoja on valmisteltu neuvoston suhteita Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren (AKT) maihin hoitavassa työryhmässä sekä neuvoston kauppapoliittisessa komiteassa. Euroopan komission tavoitteena on saada sopimus neuvoteltua kesän 2022 loppuun mennessä.

Eduskunnan kanta tulisi valtioneuvoston tämänhetkisen arvion mukaan olla käytettävissä kesän aikana.

8 Sopimuksen kansallinen käsittely

U-kirjelmää on käsitelty kauppapoliittisen jaoston kirjallisessa menettelyssä 16.-20.6.2022.

Eduskunnalle annettiin selvitys ehdotuksesta neuvottelumandaatiksi 27.05.2021 päivätyllä E-kirjelmällä E 67/2021 vp. Suuri valiokunta katsoi ulkoasiainvaliokunnan näkemyksen mukaisesti, että kirjelmä ei antanut aihetta toimenpiteisiin.

9 Sopimuksen allekirjoittaminen, väliaikainen soveltaminen ja voimaantulo

Neuvottelujen ollessa kesken allekirjoittamisen ajankohdasta ei ole vielä tietoa. Yhteisymmärrykseen on kuitenkin päästy sopimuksen voimaantulomääräyksistä, joiden mukaan sopimus tulee voimaan sitä päivää seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun sopimuspuolet ovat ilmoittaneet toisilleen hyväksymismenettelyidensä saamisesta päätökseen. Sopimus tehdään määräämättömäksi ajaksi. Osapuolet voivat kirjallisesti ilmoittaa toiselle osapuolelle tavoitteestaan päättää sopimuksen voimassaolo.

10 Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto pitää tärkeänä tavoitteena investointiympäristön parantamista ja suorien ulkomaisten investointien edistämistä EU:n ja Angolan investointien helpottamista koskevan sopimuksen puitteissa. Valtioneuvosto kannattaa investointisopimuksen tekemistä Angolan kanssa.